L Lux
18/h
7,768/B

27
42600

DIATRIBA,
De
PULVERE SYMPATHETICO,

Quam

ANNUENTE DIVINI NUMINIS GRATIA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO ATq; EXCELSISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
FRIDERICO WILHELMO,
REGNI PRUSSIÆ, & ELECTORATUS BRANDENBURGICI
HÆREDE &c. &c. &c.
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
IN REGIA AD PREGELAM UNIVERSITATE,
PRÆSIDE

BENJAMINO Ewaldt/
MED. DOCT.

In publica ventilatione defendet

MELCHIOR PHILIPPUS Hartmann/
Regiomont. Pruſſ.

IN AUDITORIO MAJORI,
Ad diem Januarii MDCCII.

REGIOMONTI, Typis GEORGIANIS,

NOBILISSIMO, EXCELLENTISSIMO Atq; EXPERIENTISSIMO

DOMINO

DN. MICHAELI FRIDERICO Thormann/

MEDICINÆ DOCTORI ATq; PRACTICO PRUDENTISSIMO, FELICISSIMO, REGIÆ SOCIETATIS SCIENTIARUM BRANDENBURGICÆ COLLEGÆ,

Fautori & Amico à teneris multis nominibus colendo;

Ut &

NOBILISSIMO. EXCELLENTISSIMO, Atq; EXPERIENTISSIMO

DOMINO

DN. JOHANNI FABRO,

MEDICINÆ DOCTORI, ATq; IN PATRIA CIVITATE PRACTICO ÆSTIMATISSIMO,

Fautori & Amico per jus Hoſpitii cum Parente initi probatiſſimo atq; certiſſimo;

In ſui ſuorumq; ſtudiorum commendationem hoc Academicum exercitium

conſecrat

MELCHIOR PHILIPPUS Hartmann/
Reſp.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

B. C. D.

IN quod ingenii nervorumvè contentione ſummâ Parens Medicinæ incubuit *Hippocrates*, ut *Sympathiæ* locum in ſalutari aſſignaret arte; in eo vel ratione ſolius *pulveris ſympathetici* à qvibusdam ævi præſentis Patris tanti filiis, bellè conteſſerantibus, defenſum cum voluptate legere eſt. Ecquem verò fugiunt innumeræ, modò non ſtupendæ, Medicis hôç in aſpectabili ſuſtinendæ metamorphoſes, dum vel plebeja tyrannis pythagoricam totiès concelebratura metempſychoſin, hunc conſvevit ſuſurrum edere: eſſe Medicos ſaltem ſpectatores morborum externorum, præcipuè vulnerum, Plurimosq; de methodo curandi eadem per *ſympathiam* vix quicquam ſapere. Indè ſcilicet haud potuimus à nobis impetrare, quin, pauciſſimis licet, *pulveris ſympathetici* naturam, ac operandi modum, dein & cauſas uſum illius diſſvadentes præſenti adumbraremus diatribâ. Faxit Divinum Numen feliciter!

SECTIO I.

De Sympathiá, pulverisq; ſympathetici analyſi ac Viribus.

§. I. Sympathiam ratione originis ab ἀπὸ τοῦ συμπαθεῖν, id eſt, compati, antiqvitùs derivari, adeoq; in genere quamcunqué denotàre compaſſionem, tàm eſt notum, quàm quod eſt notiſſimum; medicô autem communiſſimô ſenſu ſub *ſympathiæ* comprehenditur nomine amor, h. e. affectus corporis unius ergà aliud ab effluxu atq; receptivitate naturalium ortus effluviorum.

§. II. Quando verò de *pulvere ſympatheticò* præſentis loqvitur rubrica diatrîbæ, tale intelligimus medicamentum, quod ſangvini extravaſato applicitum in hominem, cujus ille fuit ſangvis, operatur, ut compatiatur pro ratione applicationis memorati medicamenti, hocq; è ſolo conſtat vitriolo in ☉e menſibus

Junii ac Julii, cum ſcilicet hic Leonis occupat ſignum, optimè ad albedinem, vel magè flavedinem usq; calcinatum, prout uberiùs proceſſum deſcripsêre: *Kenel. Digbæus in Theatro ſuo Sympathetico, Marc. Marc. à* Kronland *in Philoſ. Vet. reſtit. p. 502. Ant. Deuſing. in Exam. pulv. Sympath. ac Nicol. Papinius in Diſſ. de pulv. ſympath.* &c.

§. III. Vitriolum eſſe ſal aliquod minerale, nemo fors à veritate tantoperè ſe elongabit, ut negare audeat, illudq; acidum, ad naturam aluminis, ratione ſcilicet ſpiritus acidi ex eo conſimiliter prodeuntis ac rodentis, valdè appropinqvans, niſi quod metallis proximum, eadem ſub ſe comprehendat, ac præcipuè Martem aut Venerem, adſtipulante totâ Jatro-Chymicorum turbâ, inter quos vide *Joh. Schrœder. Pharmacop. L. 3. C. 26. p. m. 483. Frid. Hoffman. Clav. Schrœder. ad l. c. Exc. Bohnii diſſ. chym. Phyſ. 13. §. 31. B. Ettmüller. in Schrœder. dilucid. Cap. de Vitriolo p. m. 243. Jac. Barneri Chym. Philoſ. Tr. 3. C. 2. p. m. 266. Jac. le Mort. Chym. Med. Phyſ. C. 17. p. m. 283. Io. Joach. Becheri Metallurg. p. 73. Io. Beguini Tyroc. Chym. L. 2. C. 4. p. m. 117. Ioh. Franc. Vigani Medull. Chym. p. 4. Ch. Glaſeri* Chymiſcher Wegweiſer *C. 15. p. m. 318, Ott. Tachenii Hippocr. Chymic. C. 17. p. 127.* &c. &c. Natales hujus ſalis quod concernit, ſatis benè qvidem delineantur hi à ſuprà citato *Barnero* l. a. *p. 533*, quorum breviſſimam idcirco hîc allegâſſe ſeriem fas eſſe judicamus ac æqvum: In terræ matricibus inqvit ille, reperitur acidum, quod embryonatum dicitur, cum inſtar embryonis in matrice ſe habeat, manifeſtum ſæpe â Metallurgis deprehenditur; hoc ipſum quando venas metallorum, Martis, Veneris, rodit, ſe inſimul coagulat, & cum particulis ipſius metalli in vitriolum abit, quod dein ex mineris illis ſolâ ſaltem decoctione elicitur, unde vitriola hæc ſoluta cum calcibus effervescunt, ac præcipitatur metallicum, quod continuerunt. Propterea expertiſſimus *Ioh. Monſchnüder in Tract. Metamorph. Planetar.* ex omnibus metallis, quæ prius mixta cum regulo antimonii & pulvere detonante

tonante vertit in cineres elici poſſe vitriolum ſubtiliſſimum ac virtute nobiliſſimum, proq́; diverſitate metallorum varium, luculentiſſimè edocet, *conf.* etiam *Ioh. Schrœder. in Qvercet. Rediviv. p. 104. & 782.* Siq́; vitriola in genere factitia expetas, recipe ſaltem laminas v. g. Martis, iisq́; Spiritum affunde vitrioli, ille juxta proprium metallum rodit, rodendô coägulatur, & cùm ex vitriolo ſit, in ſimile dein corpus abit; ſed enchireſis notanda, ut tantillum ſuperaddatur aqvæ, utpote â qua, quod corroſum coagulatumq́; eſt, ſolvitur, ſic cum reliquo eò meliùs negotium ſuccedit; factô hôc, aqua, quæ vitriolum ſe continere ſapore indicat, filtratur ac leniter inſpiſſatur, & in cella, vel meliùs in Sole cryſtalliſatio vitrioli fit. *Barner. l. c. p. 447,*

§. IV. Sal acidum, & quidem fixum, eſſe vitriolum ſatis ſuperq́; notum eſt Pyrotechniæ peritis; aſt objiceret fortaſſis aliqvis: cur ergo, ſi aciditate pollet vitriolum, non etiam roſione vires exſerit? quâ ratione reliqua acida faciliimè dijudicantur. Ubi monendum protinùs judicamus, vitriola in genere, quà talia, non qvidem ſenſibiliter rodere, quia ſcilicet in iis acidum cum particulis metallicis cohæret; effervescere tamen, adeoq́; aciditatem occultam ſatis teſtari, ſi cum Sale v. g. Tartari conjungantur, ut intima fiat mixtura, qvalis eſt in tartaro vitriolato, atq́; magis adhuc, ſi deſtillentur ea in ſpiritus, tunc certè potiſſimùm manifeſtum evadit acidum eorum, ut acidiſſimi olei vitrioli jam nullam injiciamus mentionem. Sed & volatile ineſſe vitriolo, abundè ex ſulphure ejusdem Venereo elucescit, vel & pulvis emeticus, qui itidem ê ſolo vitriolo ſoluto, & per evaporationem in cryſtallos redacto exoritur, qvin & odor inter calcinandum ſatis penetranter náres feriens, teſtari poterant. *Conf. Ludovici pharmac. modern. ſecul. accommod. diſſ. I. qv. 89.*

V. Calcinationis terminô utuntur Spagyrici, quandocunq́; artificioſam iſtam pulveriſationem, quæ vel per ignem nudum, vel per radios ſolares, ſeu ignem, aut liqvorem aliqvem &c. perpetratur,

petratur, indigitare geſtiunt, vel pleniùs adhuc, calcinata vocant ea omnia, quæ mediante quocunq; corpore movente, viciniamq; aliorum duriorum corporum lædente, in calcem ſive pulverem minutum redacta ſunt, duplicemq; ob cauſam communiter inſtituunt: (1.) ut faciliùs aſſumatur medicamentum in pulverem ſubtiliſſimum redactum, (2.) ut menſtruis poſtea benignioribus compages illa reſerata corporum faciliùs pateat, quæ in propria maſſa omne ſæpius menſtruum deludunt. *Vid. Iac. le Mort. Chym. Med. Phyſ. C. 18. p. 300.*

§. VI. Autoris ſaltem hujus *pulveris ſympathetici* ἐν παρόδῳ quaſi hîc mentionem aliqvalem adhuc injicere placet, & qvantum qvidem ex *Digbæi* ſcriptis conjicere licet, iſtum Monachum, & qvidem Ordinis Carmelitarum, fuiſſe firmum eſt. Is ex Oriente, poſtquam nimirum universam paragraverat Indiam, redux, innumeros ipſi obvenientes ægrotos cum ſumma omnium artis ſalutaris peritorum virorum admiratione beneficiô ſolitarii hujusce pulveris ſanaverat. Tandem fortunâ ſic jubente Digbæus occaſionem nactus monacho huic varia, & qvidem gratiſſima, amoris conteſtandi affectûsvé propenſiſſimi indicia, ita in intimam ejusdem pervenit amicitiam, ut totum hocce arcanum in Perſia ipſi revelatum, ad ungvem usq; huic detexerit. At verò Digbæus ſucceſſu temporis JACOBO magnæ Britanniæ Regi ſub fide ſilentii qvaſi ultrò communicavit idem; Qui tamen leges vix obſervans ſilentii, mox Archiatro ſuo Theodoro de Mayerne, pulveris hujus admirabilis monſtravit compoſitionem. Ab hoc Mayerne dein Dux de Mayenne in Galliis didicit, quô fatis functô, Chirurgus ille, cujus operâ prænominatus Princeps in elaboratione hujus arcani utebatur, innumeris illuſtribus Viris magnô hoc vendidit pretiô, ſicq; intra limites ſecreti manere deſiit, nulli jam his noſtris temporibus illius compoſitione ſeu præparatione incognitâ.

§. VII. Solum vulgare dum confuſa atq; obſcura quodammodo adhuc hujus pulveris erat notitia, ducebatur in uſum vitriolum;

lum; dilucefcit hoc ex proceſſu à *Digbæo* in *Tract. de Sympathia* deſcripto, ubi viliſſimum planè uſurpatum perhibet vitriolum absq; omni præparatione vel additamento, hocq; ſaltem in aqva pluviali diſſolutum, ac tantâ quidem in copia, ut ſi v. gr. ferrum politum immitteretur, inter extrahendum tinctum, ac in Venerem qvaſi transmutatum apparuerit; at enim verò temporis aliquâ intercalari morâ, magis ſapere ex detectione ſcilicet hujus ſingularis remedii cœperunt, quando variis adæqvatum illud morbis haud ſine ſingulari animi ſenſère prolubio Poſteri.

§. IIX. Nimirum adhibetur *pulvis ſympatheticus* in dyſenteria, dolore dentium, hæmoptyſi, ulceribus veſicæ cum mictu ſangvinis, aliisve affectibus ex ſangvine corrupto ortis, hâc ſcilicet obſervatâ methodô, ut excrementis dyſentericorum, cruori ex gingivis confrictis exſtillanti, vel per ſputum ejectô, aut micturitione emiſſô; imò in genere per venæ ſectionem expulsô, nudus ſaltem hicce inſpergatur pulvis, absq; aliis multis internis propinatis remediis, & effectus nunquam ſatis laudandus promittitur à multis, *conf.* etiam *B. Ettmüller. in Schrœd. dilucid. l. c. p. 245.* Hinc etenim *Alex. Chr. le Maitre in Tract. Germ. de ſympathetica curatione per depuratum & radiis ſolaribus calcinatum vitriolum p. 168. ſeqq.* bina proponit exempla, ubi cruori per venæ ſectionem emiſſo vitriolum hocce ſympatheticum fuit inſperſum, brevi poſt vitiô maſſæ ſangvineæ ita correctô, ut ægrotantes hæ mulierculæ mox priſtinæ fuerint reſtitutæ ſanitati. Ac Illuſtris *Boyleus* ſeqvens fecit experimentum, quô colligi poteſt ejus virtutem eſſe quàm maximam, & nudis verbis non refragandam: habebat generoſa qvædam mulier hæmorrhagiam uteri jam quatuor menſibus, & tàm potenter à pulvere ſympathetico conſtipata eſt, ut valdè ægrotaret propter inhibitum fluxum, qvem iterum provocavit per tincturam ſuccini, notante *Vigano in Medull. Chym. p. 7.* Siq; propriam aliqvalem non tædioſum lectu eſt allegare experientiam, novimus & nos aliqvando infantem ex ſcorbutica matre natum,

conti-

continuis excruciatum dentium doloribus, reſtitutum, imò planè ab his liberatum inſperſô hôcce pulvere in ſangvinem ſatis vitioſum ê gingivis & genitricis & nati expreſſum.

§. IX. Sed præcipuè in vulnerum curationibus vires ſuas exſerere efficaciſſimas *pulvis ſympatheticus* dicitur, ſi modò omnes debitè obſerventur conditiones ſive circumſtantiæ. Audiamus iterum *Digbæum* l. c. in genere ſic diſſerentem: accipitur vulnerati propriô ſangvine commaculatum linteum, hocq; immittitur vaſi aqvâ repletô, in quo vitriolum magneticum optimè ſolutum eſt; illud autem de die in hypocauſto, vere temperatô Solis calore, & noctu in camini quodam reponitur angulô, ita qvidem. ut ſangvis ægrotantis, linteo inhærens, reqviſitum perpetuò obtineat qvale ſtatus ſani aliàs reqvirit ſubjecti temperamentum.

§. X. Intereà ſeqventes quoq; minimè decet negligere cautelas: (1.) cuicunq; linteum ſangvine maculatum offertur, pro ſympathetica ſcilicet inſtituendâ curatione, is priùs ſollicitè inqvirat: an linteum hocce in fundum vulneris aut ulceris etiam penetrârit, nec ne? ſi reſpondeatur affirmativé, ſalva res erit; ſi verô negativé, reiteranda erit applicatio hujus, & intima qvaſi perpetranda intruſio, ſecùs vix ac nè vix quidem funditùs curabitur vulnus aut ulcus, ac poſtmodùm lege artis poterit inſtitui curatio. (2.) qvoniam unâ aſperſione aut immerſione minimé ſtatim reſtituitur æger, ſed repetitâ ſæpiùs opus habet, idcircò probé ſervandum eſt linteum ac defendendum â ſordibus, aut quibuscunq; aliis impuritatibus, his etenim evenientibus linteo, vulnus quoq; aut ulcus impurum fieri Practici confirmant. (3.) ultima, ſed minimé viliſſima cautela eſt, ut idem linteum ex allegato cumprimis anteà *Digbæi* monitô, in temperato perpetim, durante ſcilicet curâ, ſervetur calore, quod nimirum frigus ſuperaccedens levi negotiô qveat algidam; calor verò nimius ardentem protinùs febrem ægrotanti conciliare.

SECTIO

SECTIO II.

De modô, ſive rationibus qvibusdam operandi pulveris ſympathetici.

§. I. Quodſi cujusdam fors cenſoris moroſi labyrinthei aurium hîc minus impleantur fornices, vel ſplendentibus ejusdem animi haud obveniat feneſtris, quod jucundum ſatis viſu, aut ſi planè ſeqvens ipſi pagina diſpliceat, injuriam lectione ſibi factam flammis ex ſpontanea noſtra ulciſci poterit conceſſione. Lector verò benevolus ætiologias præcipuas operandi *pulveris ſympathetici* nudis proferentes nos terminis, ſine dubio habebit hâc vice excuſatos, labores enim Aliorum, qvemadmodum ſugillare à nobis alienum eſt; ita quoq; eâdem erga nos comitate ut Alii utantur, exoramus.

§. II. Aërem non tantùm generationem ſalium in genere promovere, ſed præcipuè vitam viresq; ipſis competentes elargiri, nemo fors ibit in ficias, niſi qui quotidianæ obſtrepere geſtiat experientiæ. Nitrum ipſum ſoli deberi ferè aëri certiſſimum eſt, terræ qvippe ſulphureæ, & excrementis animalium fœcundatæ, ritèque præparatæ, ſi aëri libero trananti diutiùs exponantur, largiuntur ſal copiòſum, quod aqvâ communi eluitur, & dein coâgulatur in nitrum; imò qui naturæ ſcrutator ſedulus non in admirationem abripitur, quandocunq; cernit aërem ex calce & gypſo nitrum educere, illudq; exteriùs effloreſcere facere, prout in cellis ac antiquis muris fieri totô obſervare licet die.

§. III. Hæc præcipua quoq; ratio eſt, ob quam acutiſſimi hodierni Philoſophi aërem aqvam ſubtilem, & vehiculum qvaſi ſalis penetrantiſſimi ætherei nuncupent. Quod enim aqva reſolvi poſſit in aërem, & aër in aqvam, ex curioſiſſimo mechanico *Torricellii* inſtrumento & æolipilæ experimento ſatis ſuperq; notum eſt. Cur itaq; vitriolum, quod pariter ſal, utut ſui generis, eſt, vitam viresq; aëri liberiori expoſitum non acqvirat majores? quando-

qvidem id acidum poſt calcinationem ſolarem in eodem valdoperé auctum, ex aëre ipſi accreviſſe ſufficientiſſimé teſtatur, Aëri enim ſal ineſſe acidum, per ſeqventia probatur experimenta: (1.) ſi cineres clavellati diu ſtant in aëre, in ſal qvaſi medium nitriforme abeunt. (2.) Oleum tartari per deliqvium affuſum ſyrupo violarum, viridem huic dat colorem, hæcq; mixtura per aliquot dies in libero aëre poſita evadit in colorem brunnum, qvalis pariter fit, ſi illi ſyrupo affundatur ſpiritus acidus. (3.) Qvia oleum vitrioli ab aëris humiditate inſigne ponderis ſumit incrementum, juxta accuratam experientiam *Wilh, Gouldii in Transact. Phil. Angl. Nr. 159. p. 496. & Act. erudit. Lipſ. Ao. 1685. p. 1315. conf.* etiam *Celeberr. D. Fried. Hoffmann. P. P. Hallenſ. diſſ. de generatione Salium.*

§. IV. Jamq; ſupponamus ulterius, nullô facilè contradicente, univerſum ſcilicet hocce aſpectabile eſſe lucidum, à Sole illuminatum, radiisve lucem undiquàq; rectilineis ſeſe diffundere; quandocunq; verò duriſſima penetrandi repperit obſtacula, ad oppoſitos reſilire angulos, vel alia ſolida qvæcunq; corpora, hocq; negotium tàmdiu repetere, donec repercuſſa toties hincq; vel delaſſata ſpontè fors extingvatur, vel de ſolido iſto corpore, in quod impegit, aliqvas ſecum rapiat particulas.

§. V. Aſt lucis hîc in genere dum mentionem injicimus, vix adeò ſtrictè communem hodiernorum attendimus diſtinctionem Philoſophorum, quando videlicet hi inter lucem & lumen magnam conſtituunt differentiam, illamve ajunt qværi deberi in motu & preſſione ipſius materiæ ſubtiliſſimæ ſeu primi elementi, ipſum ſidus lucidum conſtituentis; lumen verò in ipſa preſſione rectilinea in globulis recepta & admiſſa, qvâ ipſi globuli ſecundi elementi jam actu premuntur à centro

verſus

verſus oculos noſtros, illamq; ſuam preſſionem & motum ſive lumen noſtris oculis communicante, *vid. Renat. des Cartes Part. I. Epiſt. 58.* multò minus aliqva pro aëre lucido probando adducimus argumenta, cùm ſenſibus noſtris congrua non ſolùm veniat hæc aſſertio; verùm & lucida naturalia minora, qvalia ſunt: v. gr. cicindelæ, ac qvædam ſpecies lignorum aut piſcium putreſcentium; & artificialia: e. gr. lapis bononienſis, phoſphoriq; ſolidi ac liqvidi &c. luculentiſſima hîc perhibere qveant teſtimonia.

§. VI. Ulterius neq; hoc prætereundum erat ſilentio, lucidum innumeris abundare aërem particulis, qvas atomos communiter vocitant, exq; illis conflatum qvaſi videri, qvas qvidem dudum corpusculares ante hodiernos ità dictos Philoſophos primus excogitavit, aut magis adſeruit, veteranus iſte Philoſophus *Democritus*, eaſdemq; diſcipulis ſuis propoſuit. Sic enim *Cicero lib. 4. de fatò* atomos, inqvit, primus excogitavit Democritus, atq; ex earum concurſu confici ea, quæ ſunt & quæ cernuntur, ſtatuit. Tales quoq; nos atomos ſeu minutiſſima intelleximus ſuperiùs corpuſcula in definitione *Sympathiæ*, ſub naturalium effluviorum nomine, quâ ratione atomi *Lucretio* minutiora veniunt corpuſcula illis, quæ infuſis per feneſtram aut foramina radiis Solis videmus, *Vid. id. Cicero L. 1. de Nat. Deor.* Effluvia profectò talia ſive atomos cum voluptate experiuntur nautæ, quando videlicet felicem transnavigant Arabiam, à creſcentibus ibidem ſtupendâ in copiâ fragrantiſſimis aromatibus; contrà verò cum gemitu ac doloribus eorundem effectus ſentiunt Angli & aliæ Nationes, lithontraces in freqventi culinari habentes uſu; imò hinc in qvibusdam Galliæ locis ob putridas & cœnoſas atomos continuò exhalantes omnia argentea vaſa aëri liberiori expoſita, ſtatim nigredine qvaſi obduci, & mucidâ ſaburrâ infici Scriptores referunt.

§. VII. Quodſi itaq; verum eſt ſimilia gaudere ſimilibus, cur non atomi etiam in aëre volitantes combinari poſſent cum illis é corporibus exhalantibus, ſi præſertim æqvalitas adſit vel gradûs, aut ponderis, vel deniq; figuræ; res in exemplo eſt clariſſima. Qvotusqvisq; enim Spagyricorum non obſervavit ſalia pulveriſata ac poſtmodùm coägulata, totiesq; invicem permutata, tamen iterùm in ſe coire, adeò qvidem ut unumqvodq; minutiſſimum ſalis cujuslibet corpuſculum ſui ſimile qværat, cumq; illo unionem ineat, ut poſtmodùm ſingula ſalia propriam repræſentent connatam figuram. Quod autem intenſus Solis calor multum in ſpecie contribuat ad couniendas in vitriolo atomos, nemo fortaſſis tam atrociter in dubium vocabit, qui interdum vidit calorem ignis culinaris haud rejiciendum eſſe remedium in curandis ambuſtis membris, vel latrinæ etiam fœtorem turpiſſimum, attamen valdè calidum, in deturbando oris halitu fœtido &c.

§. IIX. Jam aliqvas de modo operandi *pulveris Sympathetici* cogitationes apponere ſi fas eſt, exiſtimamus Solis calorem vitriolum aſtrali ac magneticâ vi qvaſi imbuere atq; impraegnare, ut inſignes tales effectûs qvales ſuprâ recenſuimus, in diſtantia pauliſper, aut qvandoq; planè abſentia ſpargere poſſit corpora. Superiùs qvippè dictum à nobis, maximam vitriolo affinitatem eſſe cum aëre, ex eoq; ſolo in immenſum qvantum augeri. Qvalem itaq; dicunt eſſe *Sympathiam* Mercurii cum Sole, Veneris cum Luna, magnetis cum Marte, ſuccini cum palea &c. talis diverſiſſimô interim reſpectu eſſe poterit *pulveris ſympathetici* cum ſangvine humano. Nimirum qvando v. gr. de magnete qværitur: qvare tantô in Martem flagret amore? reſpondent veterani Philoſophi, ex qvalitate quâdam occultâ talem exercere tractionem. Neöterici verò curioſiori hocce magis vivacitate pervolitan-

tes negotium, regerunt: ignavum per ſe ferrum excitare magnetem, incertosq; auræ ſubtilis motûs rectâ effluviorum ſuorum incidentiâ (ut ſic loqvi liceat) temperando, in ſuam non tantùm vertere naturam, ſed & eosdem agendi conatus, *Vid. Celeb. Pechlini de purgant. exercit. c. 1. p. 23.* Sic vitrioli magnetici effluvia cum ſangvinis ex homine aërometro ſubtiliſſimis particulis æqvali motu coïre poſſe haud adeò ſupra naturales poſitum vires eſt, ut vis hujusce pulveris depurativa in minutiſſimas reſoluta atomos beneficio aëris convenientis, infectæ, adeoq; vitioſæ conſeqventer toti fors communicetur maſſæ ſangvineæ. Qvantumvis & ſal hujus remedii depuratiſſimum ſummèq; penetrans ſeu æthereum redditum, eôdem vehiculo eidem inſufflatum materiæ, eosdem qveat promptiſſimè effectus edere.

SECTIO III.

De cauſis uſum pulveris ſympathetici quadantenus diſſvadentibus.

§. I. Hactenus & in antecedentibus binis ſectionibus *pulveris ſympathetici* naturam ſeu indolem ac adhibendi methodum non tantùm perluſtravimus; ſed & de operandi modo calci veluti qvædam ſubjunximus cogitata. Nunc cauſas adhuc uſum celebris hujus remedii vel diſſvadentes, aut ad mininium

 circum-

circumſpectum indigitantes, coronidis qvaſi locô annectimus.

§. II. Ubi qvidem in uſum vix trahi *pulverem* huncce poſſe à Practico putamus, ſi (1) præparationi ipſe non interfuit, h. e. qvando obſcurum adhuc habetur, an etiam legitimam ſuſtinuerit Solarem calcinationem, an ſaltem culinarem? (2) utrum hæc, ſcilicet calcinatio, præſenti æſtate, aut præterita fuerit inſtituta? qvia & ſic temporis diuturnitate vires hujusce remedii non ſolùm perire; verúm & recentis tantò certiores eſſe Autores referunt, conf. *l. B. Helmont. de Magnet. Vulner. Curat.* & *Wilh. Maxvell. de Curat. magnet. l. 1. c. 1.* (3) locus quoq;, in quo aſſervavit hactenus alter, ſi lateat (an videlicet fuerit ſiccus, an humidus?) non parum ſpem omnem fruſtratur medelæ.

§. III. At (4) præcipuè conſideranda venit perſona medicamentum hocce in uſum vocitans; Si etenim fuerit Practicus â multis retro annis jam clariſſimus, vel tentaminis loco, ſive curioſitatis gratiâ, etiamſi minimè exoptatus correſpondeat ſemper effectus, ſvadere ſæpius absq; omni famæ læſione illud poterit. Contrà junior, famam prius ingreſſurus, temperet ſe opus habet ab hujus commendatione nimia, niſi irri-

to

to demum eveniente ſucceſſu infamiæ notam ſibi dente velit theoninô figi. (5) ſiq; tandem vires illius periclitari geſtiat, experimentum ne in ſordibus inqvinatô, aut qvôcunq; impurô instituat locô, ob exhalationes ſcilicet valdoperé huic contrariantes. (6) neq; in ſubjectis cacochymicis, ob pravorum abundantiam humorum, niſi inſimul ſubducere iſtam citiſſimè ac corrigere per interna propinata remedia mavelit. (7) imò verò junioribus faciliùs applicare, aut commendare *ſympatheticum pulverem* poterit, quod ſcilicet horum robur vitale utplurimum ſeniorum ſuperet, in qvibus haud infreqventer nil reliqvum eſt amplius, qvàm ut mors lenta deſiderato dudum fato ipſos ſepeliat tenebricoſô feretrô omnium ærumnarum clauſulâ.

§. IV. Cumq; ex antecedentibus jam ſatis ſuperq; conſtet fallacem toties famoſi hujus remedii eſſe effectum; idcircò (8) abſtinendum eſſe putamus Practico rationali ab hujus uſu, ſi ulla ſaltem alia expertæ efficaciæ neceſſitate exigente cognita habeat remedia, tùm quod ſecuriori longè ſic incedat via, tum etiam præcipuè quod Empirici fugere hâc ratione titulum poſſit; næ qvippe aretalogus vel jatraliptes dicendus, qvicunq; ſemper unum idemq; omnibus in

ca-

caſibus in ludibrium qvaſi nobiliſſimæ artis commendare vellet univerſale medicamentum? (9) judicii tandem patitur ecclipſin, qvicunq; in caſibus extremè deſperatis uſum illius qvantoperè ac utilitatem extollit, qvia vel hàc ratione fiducia huic ità dicto ſpecifico adſignata, omni tunc ceſſante medelâ, penitùs extingvitur: *Fine qvippe vitæ noſtræ variis & occultis cauſis expoſitô, interdum qvædam immerentia ſupremi fati titulum occupant, cùm magis in tempus mortis incidant; qvàm ipſam mortem accerſant.* Valer. Maxim. Lib. IX. cap. XII.

TANTUM!

COROLLARIA PHYSICO-ANATOMICA,

De Cauſis Symptomatum & mortis animalium pulmonibus præditorum ſub campana, poſt eductionem aëris per Antliam pneumaticam, qvæ RESPONDENS amicæ diſqviſitioni ſubjicit.

I. Notum eſt, quod animalia pulmonibus prædita, ſub campana conſtituta, poſt eductionem aëris per antliam pneumaticam, variè p. n. afficiantur, atq; tandem mortem ſubeant.

II. Symptomata vulgatiſſima ſunt, partium qva-

rundam

rundam intumeſcentia, imprimis abdominis & oculorum, vomitio, dejectio, pulſus cordis celer, anhelatio, motus convulſivi diverſarum partium, ſpuma circa os, &c.

III. Qvæ ſymptomata tandem mors conſeqvitur, in aliis celeriùs, in aliis tardiùs, pro idioſyncraſiâ ſubjectorum.

IV. Per Experimenta à DN. PARENTE publicè inſtituta cognitum, qvæ tenerrimæ ſunt ætatis tardius mori, item pulmonibus minùs ſangvineis prædita, ranas, lacertas, &c.

V. Cauſæ horum ſymptomatum & mortis ab aliis aliter afferuntur; Nos ſtatuimus fieri hæc omnia propter turbatum ſangvinis circuitum, qvi tandem ſufflaminatus in vaſis & viſceribus vitam ipſam tollit.

VI. Probârunt hoc anatomæ in felibus, catellis, pullis, echinis terreſtribus, talpis, muribus, ſciuris, & aviculis variis, qvorum animalium pulmones cum præcordiis inſpecti, utplurimùm ſangvinem ſtagnantem, aliqvando etiam coagulatum, demonſtrârunt.

VII. Idem ſingularis pulmonum inſpectio, cùm horum color intenſiſſimè rubens & compages à ſangvinis infractu tam denſa, ut ab hepate vix dignoſcerentur, in non paucis comparuerit, iidemq́; aqvæ impoſiti ſubmerſi fundum petierunt, inſtar pulmonum ex embryis exemptorum.

VIII. Qvin in felium & pullorum atq́; catellorum

 non-

nonnullis, ſangvinis in pulmonibus ſtagnatio fecit, ut non ſolùm bronchialia vaſa, ſed etiam ipſam tracheam ſangvine repletam viderimus.

IX. Stagnatio autem ſangvinis iſtô modô in pulmonibus præcipuè contingit, qvod poſt eductiones aër intra campanam reſiduus ab iisdem inſpirari neqveat; qvod dum fit, ſangvis ad vaſa pulmonum jugi appulſu affluens, propter denegatam expanſionem vaſorum bronchialium in extremitatibus capillaribus hæſitat, aut ſibi aliò viam vi facit, ut omnis circuitus tollatur.

X. Aër autem intrà campanam reſiduus propterea ab animalibus inſpirari nequit, qvia intrà anguſtias expanſus eſt, qvalis ſemper difficilius locô movetur, quàm liber.

XI. Quod aër intra campanam expanſus, difficulter, aut prorſus non movetur, hoc pluribus aliis experimentis demonſtratum eſt; e.gr. qvúm candelâ, prunâ, fomes, funis igniarius, charta accendũtur, ad eductionem hæc omnia extingvuntur propter denegatum motum intrá concluſi, elegantiſſimum ſpectaculum præbent candelæ pro fumô, qvæ quidem diu ſub cineribus poſt eductiones latentem ignem fovent; ſed ut non ulterius poſſit proſerpere & corpus conſumere.

XII. Sunt qui pulmones ab aëre comprimi volunt, qvia aliqvandò minores comparent: verùm hoc non â compreſſione ullâ, ſed â collapſu vaſorum, aut receſſuum ſpiritalium provenit, evidens hoc in ranis præcipuè, lacertis & teſtudinibus.

XIII. Cæ-

XII. Cætera non negamus, quod aër habeat facultatem premendi; verúm intrà campanam poſt eductiones, cùm aërem in motu eſſe negamus, negamus etiam ab hoc aëre qvicqvam premi. Certe ſi expanſio non eſt confundenda cum preſſurâ, expanditur aër ad eductiones, id qvod experimentum de ſcypho æneo ſumptum illuſtrat; ſi enim huic membranam laxiorem, ſeu minus rigidam vinculo allegaveris, & juxta tubulum, per qvē aër educitur, collocaveris, campana qvidem ſuperimpoſita corio adhærebit; membrana verò tantùm abeſt, ut intra ſcyphum adigatur, quod per preſſuram fieri debebat, ut contrà ea ſurſum attollatur, qvaſi inflata, id qvod aliô experimentô declarari poteſt per tubulum liqvori i mpoſitum inſtar thermometri.

XIV. Qvamvis & nos maximè dubitemus, an in hoc inſtrumento campana ipſa per preſſionem aëris corio adhæreat; fieret enim per aëris, vel ante eductionem vel poſt eductionem campanam ambientis preſſuram; ſed non per preſſuram prioris, qvia ſic & citra eductionem campana corio firmiter adhæreret: nec per preſſuram poſterioris, qvia hic non habet proæreſin, ſive conſilium magis ad campanā ruendi, qvam dilabendi per rimas feneſtrarū, aut per januas apertas, aut per inſpirātium pulmones.

XV. Repugnat idem ſenſui, ſive experientiæ; ſi enim campanæ aut vitro, qvod ſcypho æneo agglutinatum, læviſſima qvæq; aut maximè compreſſilia ſuperimpoſuris ad eductionem aeris nec mimimum indicium preſſuræ illius obſervabis.

XVI. Item

XVI. Item ſi campanam majorem campanæ minori, aut membranam membranæ ſupra ſcyphum æneum ſuperimpoſueris, aut adſtrinxeris, minor campana ſolùm ad eductionem aeris corio adhærebit, non item major ſuperimpoſita: Sic & membrana interior ad eductionem aëris introrſum adducetur, non verò etiam ſupra alligata, niſi alteri agglutinata fuerit, ad qvod præcavendum papyrus interponi poterit, ſicq;, licet utraq; membrana cum papyrô intermedia unô vinculô arctè ſcypho æneo adſtringantur, intima membrana ſolùm adducetur, nō verò extima, uti nec papyrus intermedia.

XVII. Porrò ſi Antlia pneumatica eôdem lutô, qvô aër exterior aliàs arcetur, parieti intergerino inſereretur, ut aër eductus non poſſet ingredi conclave alterum, nihilominus ad eductionem aëris in alterô conclavi campana corio firmiter adhærebit.

XVIII. Scilicet aër qvidem omnibus incumbit, ſed non omnia premit, premit ſolùm qvando eſt in motu, & qvidem ea, qvæ loco dimovere poteſt, ut ipſi cedant.

XIX. Ita qvoq; meritò dubitamus, an intumeſcentia memorata, aëris in campana reſidui influxui, & intrà animalia expanſioni ſit adſcribenda, ſiqvidem idem phœnomenon ad perturbatum ſangvinis circuitum referri poteſt, cum aliàs extra campanam ſimilem intumeſcentiam ab eodem oriri manifeſtum ſit.

XX. Accedit, qvod enectorum, etiam capitibus præſectis, cadavera ad eductiones non intumeſcant.